

L'Isidro, el cec del passatge Cendra, i el senyor Latorre, l'escombriaire.

L'ALTRE PAISATGE

CARLES MARIA BALSELLS

Tots els pobles tenen un paisatge. Un paisatge urbà que, sovint, sense adonar-nos-en, amb el temps, esdevé signe d'identitat. Moltes vegades de manera inequívoca. Pot ser una església, un campanar, un edifici singular, fins i tot una senzilla font, o un monument o una obra urbana o artística. Tant se val. Res no hi ha escrit sobre quins han de ser els elements muts que ens porten a identificar aquell poble o aquella ciutat.

També el paisatge de l'entorn, a vegades de les muntanyes o de les valls, dels camps ubèrrims o de secà, el mateix color de la terra o potser les vinyes o els olivers o senzillament la terra erma i tantes altres variants de la natura, ajuden a situar-nos en un lloc del món, en un indret determinat, sigui proper o llunyà.

Cada paisatge, però, pot tenir mil mirades diferents. I cada mirada pot veure i sentir allò que ningú més no veu ni sent. Aquesta és la meravella de les percepcions humanes. Cap no és igual a una altra. Totes poden ser diferents. I totes poden ser noves cada vegada.

I tanmateix hi ha un altre paisatge en cada poble, molt més íntim i proper. No tothom el veu. O potser la quotidianitat fa que moltes vegades no s'hi doni aquell valor que té en el teixit humà i es miri més aviat com una raresa quan, qui ho sap, potser és només un complement necessari i profundament humà dintre la diversitat.

És cert que els anys fan que, de mica en mica, es vagin esborrant aquelles imatges que han estat en una època, en un temps concret, un paisatge

humà. Mai cap placa, cap record, cap pensament per a aquells que passaren pel nostre costat, que foren ciutadans també i que ens deixaren, o ens deixen, la impressió que la diferència pot tenir molts aspectes càlids i fins i tot entranyables.

Cada poble o ciutat, cada barri, podria fer-ne segurament un llistat llarg i dens, d'aquestes persones que han conformat tantíssimes vegades una mena de paisatge diferent a carrers i places. Cap d'aquestes llistes no seria exhaustiva, sortosament. Perquè, també en això, cada mirada és una mirada diferent i no tothom veu de la mateixa manera aquestes persones que, sense voler i sense saber-ho, han esdevingut personatges i paisatges alhora.

Però hi ha records inesborrables d'aquelles mirades —barreja d'imatges d'infància, d'adolescència o d'adult... qui ho sap!— que s'allargassen en els anys i lluiten per no difuminar-se en l'oblit d'una memòria col·lectiva cada vegada més fràgil i efímera.

¿Algú es recorda, per exemple de l'*Isidro*, el cec del passatge Cendra? Cada dia de tots els dies —devien ser els anys seixanta— anunciava la seva presència, carrer Nou avall, matiner sempre, donant cops de bastó a la vorera mentre la seva veu fortíssima regalava un bon dia a tothom, un bon dia que era, o ens ho semblava, un cant a la vida. Coneixia molts veïns per la veu. I els veïns el saludaven amb una alegria compartida. Era un home més aviat gros, vestit amb americana i pantalons foscos, que semblava oblidar la seva dissort. Cantava pel carrer, cantava al passatge

Cendra mentre venia números dels cecs. Cantava sempre en veu alta. Ens sorprenia aquella vitalitat i alegria, tant en els freds hiverns com en els estius. Cantava a vegades boleros, a vegades només estrofes que repetia de manera incansable. S'havia fet un lloc en aquell racó de ciutat i quan un dia la seva presència va faltar —sense cap anunci ni notícia...— el paisatge semblà una mica més trist i més silencios. Ningú no ha ocupat mai més el seu racó.

¿Algú, per dir-ne un altre, té memòria de l'escombra més màgica que hagi tingut mai una ciutat? El senyor Latorre, l'escombriaire, la feia parlar moltes tardes quan els vaillets li demanàvem. S'aturava una estona al carrer perquè el temps no tenia el valor del d'ara ni les presses empenyien ningú. Portava una escombra grossa, d'aquelles d'abans, amb què s'escombraven els carrers i les places. Es parava al carrer del Born, a cal Sr. Magí, mentre berenava una mica —un tros de pa amb xocolata o codonyat— i, a peu dret, rodejat d'infants enlluernats per la màgia de l'escombra, la feia parlar. Com esperàvem el pas del carro de les escombraries!... Li sortia una veu esquerdillada i profunda, com si sortís realment del mateix mànec de l'escombra... i ens regalava breus diàlegs entre ell i l'escombra... Pura meravella. Volíem que duessin més estona, però ell, conscient de l'efecte de la màgia de l'escombra, ens deia que demà, que l'escombra també es cansa d'enraonar. I se n'anava carrer amunt, cap a la plaça de l'Ajuntament, anomenada popularment la plaça del Mercat, tot fent-nos adéu amb la mà.

Un altre personatge ben curiós d'aquells anys va ser el Celdoni. La quitxalla el buscàvem per la Rambla o la plaça de la Creu. Feia ventriloquia i les veus li sortien d'un cos més aviat esllanguit. Anava sempre sol, com acostumen a anar aquesta mena de persones. Només la quitxalla li dèiem coses i li demanàvem que fes parlar les veus que portava dintre. El Celdoni traspuava bondat, tot i que a vegades la crueltat humana li arribava d'algú de gran que li feia mofa.

Més cap aquí en el temps, durant molts anys, ens va cridar l'atenció aquella doneta —vestit negre, mocador negre al cap— que, traginant l'aigua en petits pots i galledes, va convertir els terrenys, més aviat els esvorancs, erms de la vora del barri de Montserrat en un verger d'arbres i verdor que almenys feien que aquella entrada a la ciutat tingués una altra vista. La seva va ser una tasca ingent. Una lliçó de com la paciència i la constància, o la fixació en un deliri, pot fer miracles. La vàiem netejar cada dia, si calia mil vegades, allò que es tornava a embrutar. Regava una per una les plantes transportant aigua d'un cantó a l'altre amb els seus potets. La doneta de negre va deixar una verdor d'esperança.

O la Raquel, que parlava en veu alta, caminant sempre de pressa pels carrers, cridant no se sap ben bé què, però que algú va explicar que, tot plegat, amagava una història d'infortuni que li va canviar la vida i el cervell... Anava sempre amb vambes blanques i mitjons blancs curts i preguntava l'hora als vianants, sense deixar de parlar en veu alta... Amb qui parlava la Raquel? A qui dirigia les seves llargues exclamacions, imprecacions o converses amb aquell rictus de duresa, com si estigués a prop de trobar algú a qui buscava desesperadament?...

O encara el Manuel, personatge a qui es pot escoltar molts matins per qualsevol dels carrers o per la mateixa Rambla, cantant a ple pulmó paraules que semblen improvisades o potser no, perquè a vegades si s'escolten bé, diuen alguna cosa profunda i tendra alhora.

O el Ramon, vestit amb roba de setí de colors —el ras blau és el que més li agrada— capaç de contòrcer-se mil vegades escoltant música al carrer quan hi ha festes de carrer, a qui hem vist agredir salvatgement pel sol fet de ser diferent, de voler ser diferent, i que no ha volgut que l'acompanyéssim a fer la denúncia per por... per por que després encara hi tornessin amb més brutalitat. Aquest noi capaç de fer reflexions profundes si se l'escolta i que diu que a la vida li demana només que el

deixi viure en pau i a la seva manera, amb els seus vestits de colors i els seus pensaments i sense que alguns, només de veure'l, ja l'insultin..

¿I quants més, quantes persones més han anat conformant aquest altre paisatge que tota ciutat té, encara que alguns no vulguin veure-ho i d'altres vulguin amagar-ho? Ai, aquells històries que s'explicaven del *Juanito* o del *Pitus*, un noi que vam conèixer i que tenia el cor tan gran i noble com poc enteniment tenia, i del qual algú va abusar de manera indigna amb juguesques que encara es recorden. Per una d'aquestes es va llançar amb paraigua des del pont de Montbui. Naturalment, el paraigua es va doblegar i ell va acabar ferit a l'hospital.

Aquest paisatge humà ha existit, existeix, seguirà existint. Sempre més a prop del que pensem. A vegades, com el Martí, amb un cistellet a la mà, encorbat ja, amb una tendresa en el seu somriure. D'altres persones, més cridaneres, més ocurrents, omplen les nits de festa mentre li serveixen un cafè amb simpatia...

És l'altre paisatge que ens fa, si volem, si sabem mirar-lo, més humana la mirada. Perquè aquestes persones poden esdevenir càlidament nostres i entranyables també.

CARLES M. BALSELLS I CASTELLTORT (Igalada, 1943). Col·laborador habitual de la premsa local, ha publicat els llibres *L'esclatxa de paper* (1985), *Dibuixos i paraules de l'Anoia* (1991), *Cròniques de la gent i del carrer* (1992), *Aquesta nit, Igualada: la caravana dels somnis* (1994) i *El quiosc de vidre* (2001).